

8; 99, 5. 9). To so bile v glavnem iste geste kot so jih upravljali na dvoru in kadar so hteli počastiti kakšno odlično osebo (prim.: 1 Kralj 24, 9; 2 Kralj 9, 8; 3 Kralj 2, 19). S temi gestami so izražali notranjo skesanost in popolno podrejenost Bogu. V tem se je izražala iskrena pobožnost in zato psalmist nenehno vabi pravične:

»Pridite, v molitvi padimo na tla,

pokleknimo pred Gospodom, ki nas je ustvaril« (Ps 95, 6). S tem raspoloženjem v srcu se mora približati tudi duhovnik Gospodu, ko pristupi k oltarju. Tudi mašne pristopne molitve razodevajo spokornega duha in so po vsebini najlepši uvod v evharistično daritev. Duhovnika in vernike notranje vračajo k Bogu in tako omogočajo, da bo njihova daritev sprejeta pri Bogu kot ugoden dar.

(Nadaljevanje)

dr FRANCË ROZMAN

U OBRANU DOŽIVLJENE LITURGIJSKE MOLITVE

(U povodu članka dr Čedomila Čekade »U obranu privatne i izvanliturgijske molitve«, koji je izišao u »Vijesniku đakovačke biskupije« br. 3/1968).

Kad sam pročitao taj članak, uhvatilo me je tjeskobno i mučno raspoloženje. I bilo mi je žao što se na tako suviše jednostran način tretira jedan akutan problem naše religioznosti. Susreo sam i mnoge druge svećenike koji također dijele samnom isto mišljenje. Zato se odlučih osvrnuti u javnosti na neke postavke samog članka kao i na ton kojim je pisan.

Pisca osobno poznam i vrlo cijenim njegov dugogodišnji publicistički rad, osobito onaj prije zadnjega rata. Njegovi članci u »Katoličkom tjedniku« odlikovali su se uvijek svojom aktuelnošću i golemom erudicijom. Dr Čekada je neosporno jak mislilac i rječit u snazi svoga izražavanja. Nije u neprilici kad treba jednu misao formulirati i u originalnosti njegova stila teško će ga netko nadmašiti. Ne gajim nikakvi osobni animozitet prema piscu. Želim samo da ovaj osvrt bude napisan načelno radi same stvari »sine ira et studio« ili kako bi naš narod rekao: neka se čuje i drugo zvono...

Na račun pišćevih članaka zadnjih godina u pokoncilskom životu Crkve čuju se mnoge primjedbe i kritike. Koliko su one opravdane ili ne, ja se ovdje ne mogu upuštati. Samo bih jedno želio istaknuti. Pisac tvrdi u svojoj knjizi »Crkva, svećeništvo, svećenici«, koja je nedavno izišla, da je prije rata kritizirao »s dokumentacijom evanđelja u ruci« i kako »s tom istom dokumentacijom u ruci kritikuje mnoge nove i ljudske ideje u crkvenom katoličkom životu sutrašnjice.« Neka mi pisac oprost, ako izrazim svoje uvjerenje kako je ta »evanđeoska dokumentacija« s obzirom na gornji članak suviše nategnuta i da djeluje posve neuvjerljivo.

Najprije moramo se sjetiti da su evanđelja nastala od kateheza i pouka koje su apostoli i njihovi pomoćnici navještali prvim kršćanskim zajednicama na njihovim liturgijskim sastancima. Kada se je kršćanstvo počelo sve više širiti i kada su nastale nove okolnosti za mladu Crkvu »rodila se potreba — piše naš biblijski stručnjak, p. Duda — da se srede svi ti ulomci koji su se dotada predavali živom riječi, a slijedili su sad vremenski, sad psihološki raspored. Tako su se najprije oblikovala usmena evanđelja, a brzo zatim uslijediše pismena evanđelja. — (Evanđelje — str. 321)

Za svoj motto pisac uzima riječi iz Matejeva evanđelja: — A ti, kad se moliš, uđi u svoju sobu: zatvori vrata, pa se pomoli Ocu svojemu. (6, 6) Egzegeta J. Schmid kaže za ovaj redak: — U šestom retku Isus želi istaknuti poverenost s Bogom. Ne želi on pri tom dati neku uputu o pravom mjestu gdje treba moliti niti isključiti zajedničku molitvu. To dokazuje njegov vlastiti način molitve: on je rado tražio samoću radi molitve, ali je sam ulazio u hram i molio sa zajednicom u sinagogi. Molitva u »tihoj sobici« je samo konkretno zoran primjer onoga što Isus traži za pravu molitvu. — (Evanđelje po Mateju).

Naš p. Ljudevit Rupčić veli za isti redak: — Nije Isus protiv javne i zajedničke molitve, nego protiv onakve kojoj je samo cilj da je drugi opaze. —

Pisac na svršetku članka u obranu privatne molitve citira evanđelje sv. Luke (11, 1): Domine, doce nos orare... — Datim iz evanđelja sv. Mateja (6, 9): — A ovako ćete moliti... — Poznato je da iz tih riječi slijedi molitva elemenata zajedničke molitve i ona je od prvih prapoče-

taka Crkve u svetom bogoslužju postala glavna euharistijska molitva. Otuda i imamo njezine dvije varijante: kod Mateja imamo prošnja, a kod Luke samo 5.

Kod citiranja evanđelja danas se čovjek više ne može služiti metodom koju na pr. nalazimo u klasičnom priručniku za propovjedanje Kochu. Da najprije nađemo temu, a onda tražimo citate iz evanđelja koji bi najlakše pristajali u naš zamišljeni okvir. Uzeti neke riječi ili rečenice iz konteksta evanđelja mogu nas dovesti do toga da se iskrivi pravo značenje.

Zatim treba istaknuti da je od prvih početaka kršćanstva liturgijska molitva imala prednost. Vjerski sastanci naše prve kršćanske braće kod kojih se je zajednički molilo, pjevalo, slušala Božja riječ i slavila Euharistija, bili su najizražajniji oblici religioznog doživljavanja. Tako je prva Crkva najbolje razumjela one Kristove riječi: — Gdje su dvojica ili trojica skupljeni u moje ime, ondje sam i ja među njima. — (Mt. 18, 20) Kroz to zajedničko bogoslužje gledala su naša braća očima vjere uskrsloga Krista vazda prisutna među sobom.

Ona nutarnja i duboka težnja ljudskog srca da se sretne sa svojim Bogom ostvarivala se je najprije kroz javnu liturgijsku molitvu i pjesmu zajednice. Grčka riječ Koinonia označavala je otkupljenje Božje djece u jednu obitelj koja je kao jedno srce i jedna duša slavila svete tajne. Zato pisac Djela apostolskih daje najbolju svjedodžbu za tu prvu kršćansku zajednicu kada piše: — Oni su bili postojani u apostolskoj nauci, zajedničkom životu, lomljenju kruha i u molitvama ... (2, 42).

Taj duh zajedništva ostvaren u bogoslužju prenijeli su u svoj svakodnevni život gdje su se osjećali ne kao stranci nego kao prava braća istoga Oca. I zato nam jamče Djela apostolska: Svi koji prigrliše vjeru držali su se zajedno i sve im je bilo zajedničko. — (2, 44). Nije li upravo rak-rana naše religioznosti zadnjih stoljeća, što su ljudi kod bogoslužja bili zabavljeni svojim privatnim molitvama i molitvenicima, duhovno posve odijeljeni od svoje kršćanske subraće? Pa kad u Crkvi nisu doživjeli bratsku povezanost, kako će je doživjeti kasnije u životu?

U članku se navodi: — Liturgijska molitva je viša po cijeni kao molitva Krista i Crkve, ali je po spontanosti dosta puta manja od one privatne. — Sigurno da se i kod

liturgijskih obreda znade uvući mnogo formalizma i da vjernik kod njih sudjeluje nekada svojim glasom i gestama, dok je njegovo srce daleko od Boga. Ali ne znam koji svećenik ne bi želio i ne ide za tim, da mu vjernici liturgiju doživljavaju ne samo na izvanjski način nego i na unutrašnji, kako nas je jasno upozorila Uredba o svetom bogoslužju: — Potrebno je da vjernici pristupaju k svetoj liturgiji pravim raspoloženjem duše i da svoju pamet usklade s glasom. — (11)

Ako li se to uvijek ne uspijeva postići i ako postoji u tom pogledu »manjak spontanosti i dragovoljnosti«, to je uvijek negativna stvar i odraz ljudske slabosti. Zar toga ima samo kod liturgijske molitve? Što bismo rekli o onim našim »molitvenim mlinovima«, kako netko reče, u kojima su bezbrojne privatne molitve samo prazno mićanje usnama i govor u kojem nema ni sabranosti ni pobožnosti. Naši se vjernici najčešće baš na to tuže da ih savjest prekorava jer su im privatne molitve sasvim površne i rastresene. Čovjek ostaje čovjek i kod javne i kod privatne molitve. I u jednu i u drugu vrstu molitvenog života unaša svoje slabosti.

Doista, Crkva ne ukida privatnu molitvu. Već je Pijo XII u enciklici »Mediator Dei« upozorio: — U duhovnom životu ne smije biti nikakva nesklada ili protivnosti između javnog bogoštovlja i privatnih molitava... između asketskog života i liturgijske pobožnosti. — G. M. Braso komentirajući ovaj stalak enciklike piše: — Ne samo da nema među njima opozicije, nego je posve obratno. Oboje se popunjuje i slaže jer oboje ima kao poticaj jedan te isti Duh i teži prema istom cilju. — (Liturgie et vie spirituelle). Tek je proces sekularizacije u Srednjem vijeku unio elemente podvojenosti kada se je jedna vrsta molitve počela smatrati monopolom klera, a druga monopolom vjernika.

Istina da je privatnu molitvu preporučila i koncilna Uredba o svetom bogoslužju: — Veoma se preporučuju pobožne vježbe kršćanskog puka, ako su usklađene s crkvenim zakonima i propisima. — (13). U istom broju napominje ono što je od naročite važnosti za prosuđivanje svake pobožne vježbe: — Njih treba tako urediti prema pojedinim liturgijskim vremenima do budu u skladu sa svetom liturgijom, da od nje na neki način proizilaze i da puk vode k njoj jer ih ona po svojoj naravi daleko nadvisuje. — (13).

Crkva u svom stoljetnom iskustvu znade da se privatna molitva može oživjeti samo na liturgijskom sastanku na kojem ista dobiva svoju inspiraciju i svoju milosnu hranu. Nije s molitvom sve završeno kad je netko kod svetog bogoslužja i najaktivnije sudjelovao. Liturgija postavlja zadatak kršćaninu da se njegova javna molitva produži u njegovu privatnom životu i radu. Uputa o štovanju euharistijskog misterija na to nas upućuje: — Sjedinjenje s Kristom ne smije se graničiti samo na vrijeme svetkovanja Euharistije nego se mora protegnuti na sav kršćanski život; tako da vjerni kršćani, neprekidno razmatrajući u vjeri primljeni dar, provode svakodnevni život u zahvaljivanju pod vodstvom Duha Svetoga te donose obilnije plodove ljubavi. — (38). Kad oživimo više aktivnu liturgijsku molitvu, onda će se iz nje kao iz svog izvora i privatna molitva pomladiti i dobiti svoje novo osvježanje.

Zato svećenici imaju u prvom redu veliku dužnost da svojim pastoralnim zalaganjem odgajaju svoje župske zajednice kako bi i vanjskim sudjelovanjem i nutarnjim raspoloženjem sudjelovali kod svetog bogoslužja, da bi potom ostvarili živu želju Crkve da u »životu ostvare ono što su prihvatili vjerom.« (Uredba o svetom bogoslužju)

Pred svim oblicima privatne pobožnosti treba uvijek davati prednost svetoj liturgiji kako nas to jasno uči Crkva. Enciklika »Mediator Dei« izričito naglašava: — Bez sumnje, liturgijska molitva kao molitva zaručnice Kristove izvrsnija je od privatnih molitava. — Uredba o svetom bogoslužju ističe još više važnost svetog bogoslužja: — Liturgija je ipak vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga. — (1)

Pisac u svom članku izražava i ove misli: — Ne možemo sebe sami zamisliti svaki bez svojih osobnih molitava i pobožnosti. Često onih najjednostavnijih i najnaivnijih iz djetinjih dana. Da nam ih otmu, dušu bi nam oteli. I sreću vjere... Ostali bismo kako ptica u krletki; kao invalidi kojima su odsjekli ruke i noge... —

Poštujem osobne poglede pisca, ali sumnjam da ih se može formulirati u množini. Uza sve ono neizrecivo bogatstvo što nama svećenicima pružaju liturgijski tekstovi misnih obrazaca, psalmi i tekstovi otaca, ne pada mi nikad na pamet da se utječem molitvicama koje sam molio u dalekoj dobi svoga djetinjstva. I ne smatram sebe zbog toga »pticom u krletki« ili »invalidom kome su od-

sjekli ruke i noge.« Mislim da je svećenicima općenito govoreći bliža ona Pavlova usporedba: — Kad sam bio dijete, govorio sam kao dijete, osjećao sam kao dijete, mislio sam kao dijete. A kad sam odrastao, odbacio sam ono što je bilo djetinje. — (1 Kor. 1, 13)

Nije uvjerljiva ona tvrdnja u članku: — Najboljim su kršćanima najviše molitvenik i krunica u ruci. Oni se najčešće križaju, najviše zavjetuju, najdulje adoriraju, s najviše ljubavi obilaze oltare i postaje križnog puta i obavljaju Prve petke, najviše kleče i poste, najviše idu na hodočašća i proštenja. —

Sve ovo ne može biti isključivim mjerilom da je netko »najbolji kršćanin.« Svi smo se mi svećenici mnogo puta sreli s takvim osobama koji su sve to činili više ili manje, pa ipak nisu bili ispunjeni evanđeoskim duhom, u prvom redu Kristovom ljubavlju koja je »punina zakona«, te su kako ono veli konstitucija *Gaudium et spes* »prije pravoga Boga sakrivali nego otkrivali.« Često nam se i dobronamjerno predbacuje da smo stalno oko oltara okupljeni ljudima o kojima opće mišljenje župske zajednice nimalo nije pohvalno. Morali bismo se zamisliti u tu tvrdnju koja na žalost mnogo puta nije bez temelja.

Iz članka proizilazi da sve stare načine privatnih pobožnosti trebamo prihvatiti, a o traženju novih nema ni spomena. A zar vremena, iz kojih baštiniamo te molitve, nisu baš traženjem došla do njih. I dobro su učinila. Zar i naša generacija nema pravo tražiti za svoje pobožnosti izraz svoga vremena?

Pokoncilska Crkva kao i ona apostolska, danas gleda vrhunac pobožnosti u ljubavi prema Kristu koja se na izvan očituje u ljubavi prema bližnjemu. Mi bismo morali svojim vjernicima neprestano naglašavati da smo samo toliko blizu Kristu koliko smo blizu svome bratu. Zato konstitucija *Lumen gentium* upozorava da su »svi vjernici bilo kojeg staleža i stepena pozvani na potpuni kršćanski život i na savršenu ljubav.« A ona se sastoji ne u umnažanju i gomilanju raznih pobožnih vježbi nego »slijedeći Kristov primjer i postavši slični njegovoj slici, u vremenu slušajući njegovu volju, svom se dušom posvete slavi Božjoj i službi bližnjemu.« (40)

Nasuprot individualizmu u duhovnosti starih vremena na relaciji »moj Bog i ja«, Crkva hoće da nas danas smjesti više na relaciju »naš Bog i mi«. I zato doziva

laicima našeg vremena koncil u spomenutoj konstituciji da je njihova nenadomjestiva uloga u svijetu da »drugima otkriju Krista svjedočanstvom svoga života, vjerom, nadom i ljubavlju.« (31)

Teolog Henri de Lubac u engleskoj reviji *The Month* u listopadu prošle godine na postavljeno pitanje: Kako zamišlja sveca sutrašnjice? — odgovorio je među ostalim ovako: — Sveci sutrašnjice nikada neće doći na ideju da bi međusobno odijelili ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu, molitvu i rad, unutarnji život i angažiranost u svijetu... Bit će prožeti duhom »govora na gori.« Neće znati ni proklinjati ni laskati svome vremenu.—

Svetost i savršenost koju danas Crkva naglašava nije neka individualna odlika koja ne bi imala nikakva učinka na zajednicu u kojoj se živi. Zato konstitucija *Gaudium et spes* ističe: — Krist nam objavljuje da je nova zapovijed ljubavi osnovni zakon ljudskog savršenstva, pa prema tome i preobrazbe svijeta. — (38)

Osim vertikale koja nas spaja s Bogom nužno je potrebna i horizontala koja nas otvara prema čovjeku, njegovim mukama i tjeskobama. A meni se čini da takvim gledanjem ne odiše suviše ona rečenica na završetku piščeva članka:

— Božje su duše svi oni koji radije kruničaju i mole Očenaš iza Očenaša, Zdravomariju iza Zdravomarije nego da zure u televiziju i čitaju romane. — I previše simplicističko rezoniranje.

Nitko nije slijep da ne vidi u Crkvi danas opasnosti, pojedinačna skretanja i nezdrave skrajnosti. Pavao VI vrlo nas često na sve to upozorava. To je za nas velika milost i neizreciva blagodan da naš Prvosvećenik gleda otvorenim očima strujanja, ideje i pokrete u svijetu i unutar Crkve, da upozorava svoju djecu na opasne pojave, ali nikada nije u svojim govorima paničan i žučljiv.

Ima u članku teških i neugodnih izraza pisanih u tonu naše prijeratne polemike na koju svi želimo zaboraviti. Zato takav način pisanja nije prikladan niti konstruktivan u ovoj pokoncilskoj eri dijaloga.

Slažem se s piscem da oni koji nastoje sasvim potisnuti, prigušiti, likvidirati privatnu molitvu, nisu u pravu i ne rade u duhu Crkve. Ipak mi se čini da se njihovo djelovanje ne bi smjelo nazvati »religioznom i molitvenim herostrastvom, vandalizmom« a njih same progla-

siti »malodobnicima, da ne kažemo barbarima.« Koncil veli: »Bog je jedini sudac i ispitivač srdaca. Stoga nam zabranjuje da sudimo o ma čijoj krivnji.« (Gaudium et spes, 28)

Završit ću ove refleksije riječima Pavla VI koje je izrekao u govoru 5. siječnja 1966., a koje izvanredno snažno i jednostavno ocrtavaju u čemu se sastoji pravi koncilski duh i obnova za kojom bismo svi od reda trebali težiti:

— Jasno je da pravi koncilski duh gaji onaj tko nastoji da u katoličkom životu učestvuje u tijesnoj povezanosti s više bratstva i s više ljubavi. Sve što umanjuje ili krnji osjećaj zajedništva izvan je linije što ih je Koncil označio za obnovu i raširenje Crkve. Duh strančarstva, odvojenosti, precjenjivanja, egoizma koji se tako često uvlači i u redove odličnih katolika kao i duh nezainteresiranosti za braću — sve to treba da nakon Koncila ustupi mjesto onom duhu pojačane bratske ljubavi koji je Krist označio kao raspoznavni znak svojih učenika. —

ŽARKO BRZIĆ

NORBERT W. HOSLINGER

KRIVO SHVAĆENA LITURGIJSKA OBNOVA

Na početku Uredbe o svetom bogoslužju postavljaju se ciljevi liturgijske obnove: »Sveti Sabor stavlja sebi za zadaću da sve više podiže Kršćanski život vjernika — da ustanove koje su podvrgnute promjenama bolje prilagodi potrebama našega vremena — da promiče sve što bi moglo pridonijeti jedinstvu svih koji vjeruju u Krista — i da ojača ono što bi moglo sve pozvati u krilo Crkve« (art. 1).

Četiri su, dakle, cilja:

- produblјivanje života vjernika,
- prilagođivanje našem vremenu,
- ekumensko i
- misijomarsko djelovanje.

U ovom se članku želi ispitati, da li se provođenjem liturgijske obnove zaista približujemo tim ciljevima. Kod toga polazim od zapažanja što sam ih kao pomoćnik župnika stekao od godine 1965. na dvadesetak župa bečkog područja. Poslužila su mi još i iskustva iz mnogobrojnih posjeta službe Božje i crkava u cijeloj Austriji. Međutim, zapažanja iz dvadesetak bečkih crkava jesu stoga važnija